

ANDRZEJ MYCIO
(Toruń, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu)

OPRACOWANIE ARCHIWÓW PRYWATNYCH W SEKCJI RĘKOPISÓW BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W TORUNIU

Słowa kluczowe: archiwa prywatne, archiwa osobiste, spuścizny rękopiśmienne, rękopisy, opracowanie archiwów, opracowanie spuścizn, opracowanie rękopisów, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Archiwalia w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu są gromadzone obecnie zasadniczo w dwóch działach, a mianowicie od początku istnienia biblioteki w Sekcji Rękopisów, a od 1995 r. także w Archiwum Emigracji, które kolekcjonuje materiały polskiej emigracji XX w. W poniższym artykule omówiony zostanie tylko przypadek Sekcji Rękopisów¹. Celem artykułu jest syntetyczne przedstawienie problematyki związanej z etapami opracowania archiwów prywatnych (archiwów osobistych, spuścizn rękopiśmiennych) gromadzonych w sekcji. Artykuł przedstawia metody opracowania oraz zmieniające się sposoby udostępniania archiwów prywatnych. Na końcu artykułu zamieszczono wykaz archiwów osobistych przechowywanych w sekcji wraz z podaniem zakresu sygnatur. Niektóre, ważniejsze archiwa, zostały już omówione w odrębnych publikacjach: Andrzeja Lorczyka², Andrzeja Mycio³,

¹ Pełne omówienie zagadnienia zob.: A. Mycio, *Struktura proveniencyjna rękopisów pochodzących z tak zwanych zbiorów zabezpieczonych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Folia Toruniensia” 2009–2010, t. 9–10, s. 45.

² A. Lorczyk, *Spis materiałów Henryka Elzenberga w Archiwum UMK w Toruniu* [w:] *Człowiek wobec wartości w filozofii Henryka Elzenberga*, zebrał A. Lorczyk, Warszawa 1998, s. 429–458 (spis w rzeczywistości dotyczy materiałów przechowywanych w Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w tytule rozdziału zawarty jest błąd).

³ A. Mycio, *Spuścizna Mariana Gumowskiego w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 12 (23), s. 189–190; idem, *Spuścizna rękopiśmienna Profesora Artura Hutnikiewicza w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Litteraria Copernicana” 2016, nr 4 (20), s. 169–174; idem, *Spuścizna rękopiśmienna kopernikologa Edwarda Rosena (1906–1985) w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Zapiski Historyczne” 2018, t. 83.

Kazimierza Przybyszewskiego⁴, Bohdana Ryszewskiego⁵ oraz Elwiry Wróblewskiej⁶.

W myśl artykułu 39. Ustawy o narodowym zasobie archiwalnym Sekcja Rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu stanowi jednostkę państwowej sieci archiwalnej, ponieważ oprócz rękopisów bibliotecznych gromadzi i przechowuje także materiały archiwalne. Do dzisiaj nie zostały przeprowadzone ustalenia, na podstawie których moglibyśmy stwierdzić jednoznacznie, ile jest materiałów archiwalnych wśród 4955⁷ jednostek zinwentaryzowanych w Sekcji Rękopisów, a ile rękopisów o charakterze bibliotecznym. Dysponujemy jedynie danymi na temat grupy rękopisów nowożytnych (materiały wytworzone od roku 1521 do końca XVIII w.), których jest 334. W tej grupie materiałów o charakterze archiwalnym jest 37 proc.⁸ W kolekcji rękopisów średniowiecznych, których mamy jedynie kilkadziesiąt, ten procent jest znikomy. Jednak już wśród pozostałych rękopisów, powstałych w XIX–XXI w., które stanowią gros naszego zasobu, czyli ponad 4 tys. jednostek, odsetek materiałów archiwalnych jest bardzo wysoki. Dla części materiałów określenie, czy są to rękopisy biblioteczne, czy też archiwalia (np.: korespondencja, pamiętniki, dzienniki, kolejne rękopiśmienne i maszynopisowe redakcje artykułów i książek itp.), może być dyskusyjne. Jednak jeżeli przyjmiemy, że wszystkie te rękopisy, nazwijmy je umownie „z pogranicza”, stanowią zasób archiwalny, wówczas z pewnością odsetek archiwaliów będzie się wahał w granicach 80–90 proc. całego naszego zasobu. W konsekwencji widać wyraźnie, że mimo formalnego przypisania do zbiorów bibliotecznych w Sekcji Rękopisów znajdują się głównie materiały o charakterze archiwalnym. Wśród tych 80–90 proc. gros to archiwa osobiste uczonych, twórców kultury, działaczy społecznych i politycznych oraz wybitnych postaci ze środowiska bibliotekarskiego; największą grupę stanowią spuścizny profesorów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Archiwa te, tworzące pierwotnie zasób prywatny, wraz z przejściem przez bibliotekę stają się własnością państwa i pod-

⁴ K. Przybyszewski, *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu* (Hartleb, Hurynowicz, Narębski i Zacharewicz), „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, cz. 1, Toruń 1980, s. 152–188; idem, *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu* (Gumowski, Lisowski i Kwiatkowski), ibidem, cz. 2, Toruń 1982, s. 139–169.

⁵ B. Ryszewski, *Spuścizna rękopiśmienna Profesora Ryszarda Mienickiego w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, cz. 6, Toruń 1991, s. 7–16.

⁶ E. Wróblewska, *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu* (Dzikowski, Mienicki, Srebrny), „Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 18, „Nauka o książce” 1966, nr 4, s. 75–93.

⁷ Dane z 5 listopada 2018 r. Liczba dotyczy tylko tzw. rękopisów właściwych, nie obejmuje odrębnej kolekcji dokumentów w sensie dyplomatycznym, zbioru niepublikowanych prac doktorskich obronionych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika oraz archiwum zakładowego Biblioteki UMK.

⁸ A. Mycio, *Nowożytny rękopisy w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Czaszy Nowożytny” 2012, t. 25, s. 194.

legają ewidencji, a więc z tego punktu widzenia zmieniają one swój charakter i stają się ewidencjonowanym zasobem państwowym⁹.

Obecnie koncentrujemy się przede wszystkim na pozyskiwaniu archiwów prywatnych wyróżniających się pracowników naukowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK). Posiadamy 87 różnych archiwów osobistych, ich wykaz znajduje się na końcu artykułu. Są to najczęściej tylko większe lub mniejsze fragmenty pełnych zespołów, chociaż niektóre stanowią kompletny zbiór. Część spuścizn pracowników naukowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika znajduje się w Archiwum UMK, a także w innych archiwach i bibliotekach polskich, przede wszystkim w PAN Archiwum w Warszawie. Najważniejsze zespoły przechowywane w Bibliotece Uniwersyteckiej to spuścizny profesorów UMK: filozofów (Tadeusza Czeżowskiego i Henryka Elzenberga), historyków (Karola Górskiego, Kazimierza Hartleba i Sławomira Kalembki), historyka sztuki Zygmunta Ważbińskiego, historyka literatury Artura Hutnikiewicza, teatrologa i filologa klasycznego Stefana Srebrnego, fizyka Aleksandra Jabłońskiego, biologa Jana Prüffera oraz neurofizjolog Janiny Hurynowicz. Oprócz archiwów osobistych pracowników UMK sporadycznie gromadzimy także spuścizny innych wybitnych postaci związanych z regionem Pomorza oraz z osobą patrona uczelni, Mikołaja Kopernika. Można tu wspomnieć pozyskaną niedawno spuściznę rękopiśmienną znanego kopernikologa, profesora nowojorskiej uczelni, Edwarda Rosena. Biblioteka stara się także gromadzić archiwa osób pochodzących z Wileńszczyzny, co jest wynikiem nawiązywania toruńskiego uniwersytetu do spuścizny przedwojennego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Zasadniczo zbiory gromadzimy w dwojaki sposób. Po pierwsze, gdy sam wytwórca lub jego prawni spadkobiercy zwracają się do nas z prośbą o przejęcie danej spuścizny. Tak było np. w przypadku spuścizny prof. Sławomira Kalembki, który jeszcze za swojego życia przekazał do naszych zbiorów część swojego archiwum, lub w przypadku spuścizny prof. Edwarda Rosena, którego materiały podarowała bibliotece jego córka Carla Rosen-Vacher. Po drugie, przez aktywne nawiązywanie kontaktów z prawnymi spadkobiercami osób, których spuścizny chcemy pozyskać. W ten sposób pozyskano np. spuścizny profesorów Zygmunta Ważbińskiego i Artura Hutnikiewicza. Ostatnio coraz ostrożniej i bardziej wybiórczo pozyskujemy nowe spuścizny. Posiadamy bowiem ok. 200 m.b. materiałów niezinventaryzowanych, które czekają na swoje opracowanie. Przy dwuosobowej obsadzie sekcji, gdy zajmujemy się obecnie przede wszystkim opracowywaniem retrospektywnym najstarszej części zasobu (powstał już katalog rękopisów średniowiecznych¹⁰ i powstaje katalog rękopisów nowożytnych),

⁹ Wstępny zarys problematyki archiwaliów w Bibliotece UMK dał K. Przybyszewski w artykule pt. *Archiwalia w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Wykaz ważniejszych poloników*, „Studia o bibliotekach i zbiorach polskich”, t. 2, Toruń 1992, s. 77–97.

¹⁰ *Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, oprac. M. Czyżak przy współpracy M. Jakubek-Raczkowskiej i A. Wagnera, Toruń 2016.

tempo prac nad opracowywaniem zbiorów najnowszych jest bardzo małe, co powoduje, że ilość materiałów nieopracowanych ciągle rośnie. Oczywiście zdajemy sobie sprawę, że za chwilę, w związku ze zmianami technologicznymi, odchodzący uczeni nie pozostawią po sobie papierowej wersji spuścizny rękopiśmiennej, a więc może jednak lepiej gromadzić, póki jest to możliwe? A może zmieni się tylko forma gromadzonych materiałów, tj. zamiast papieru będziemy gromadzić elektroniczne nośniki zapisu w różnych postaciach?

Akt przekazania spuścizny do biblioteki formalizowany jest najczęściej w postaci umowy, w której darczyńca zrzeka się praw majątkowych do przekazywanych materiałów; prawa autorskie pozostają zazwyczaj przy prawnych spadkobiercach. Ze strony uniwersytetu umowę taką podpisuje rektor. W przeszłości jednak zdarzały się przypadki, kiedy to darczyńca zrzekał się praw majątkowych do spuścizny tylko w piśmie skierowanym do biblioteki, a niejednokrotnie bywało, że archiwalia były przekazywane bez żadnego udokumentowania tego faktu na piśmie. Na marginesie gromadzenia zbiorów drogą darów, należy stwierdzić, że sporadycznie biblioteka pozyskuje archiwa prywatne w drodze kupna, ale są to dosyć rzadkie przypadki. Niewielka część rękopisów przechowywanych w naszych zbiorach znajduje się tu na prawach depozytu — przykładem są archiwalia rodu Szczanieckich z Nawry.

Materiały rękopiśmienne, które wpływają do Sekcji Rękopisów, otrzymują numer akcesji w Sekcji Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów BUMK. Numer otrzymują nie pojedyncze jednostki, ale cały zespół materiałów, dla których wspólnym mianownikiem jest osoba darczyńcy lub sprzedającego. Prawie jednocześnie dany zespół otrzymuje drugi, wewnętrzny numer akcesji, nadawany w Sekcji Rękopisów. W ten sposób zespół archiwaliów otrzymuje pierwsze numery ewidencyjne, które często pozostają jego jedynym znakiem rozpoznawczym przez długie lata, aż do momentu jego inwentaryzacji. W takiej postaci materiały te, z nielicznymi wyjątkami, zazwyczaj nie są udostępniane czytelnikowi, czekają na półkach magazynowych na swoje pełne opracowanie.

Archiwa prywatne są opracowywane na podstawie trzech instrukcji, a mianowicie: *Wytycznych opracowania rękopisów w bibliotekach polskich z 1955 r.*¹¹, *Wytycznych opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych z 1990 r.*¹² oraz *Formatu Marc 21 rekordu bibliograficznego wraz z zasobem. Adaptacja dla systemu MAK, wersja 2008 z 2008 r.*¹³ Pierwszym etapem opra-

¹¹ *Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich*, oprac. zespół na podstawie projektów B. Horodyskiego i H. Więckowskiej, Wrocław 1955.

¹² *Wytyczne opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych. Na prawach rękopisu*, oprac. H. Dymnicka-Wołoszyńska i Z. Kolankowski przy udziale S. Chankowskiego, J.A. Igielskiego, J. Mizikowskiego i E. Sztraj, Warszawa 1990.

¹³ *Format Marc 21 rekordu bibliograficznego wraz z zasobem. Adaptacja dla systemu MAK, wersja 2008*, red. i oprac. A. Brachfogel, Z. Żurawińska, współpraca. B. Bartoszewicz-Fabiańska, P. Czyżewicz, Warszawa 2008.

cowania zespołu jest porządkowanie materiałów, które na ogół jest najbardziej czasochłonne. Materiały, które trafiają do biblioteki, są najczęściej bardzo przemieszane, doprowadzenie ich do stanu sugerowanego w wytycznych wymaga dużego wysiłku, zarówno intelektualnego, jak i czysto fizycznego. Na etapie prac porządkujących spuściznę opracowujący dokonuje selekcji bezwartościowych materiałów i ich brakowania, co odbywa się zgodnie z wyżej wspomnianymi wytycznymi. Po uporządkowaniu materiałów wewnątrz jednostek i nadaniu zespołowi struktury zgodnej z wytycznymi, przechodzimy do fazy inwentaryzowania. Zespół nie posiada odrębnego numeru, wszystkie jego teczki wpisywane są jako kolejne numery w jednym inwentarzu rękopisów i wówczas konkretny zespół wpisany jest np. od numeru 4000 do 4200. Cała sygnatura jednostki składa się jeszcze z poprzedzającego dany numer zapisu „Rps” oraz określenia formatu (od I do V, w zależności od wielkości teczki). Inwentarz rękopisów ma postać tradycyjną, jest to wolumin, do którego kolejne opisy wprowadza się ręcznie. Przy stosunkowo niedużej liczbie wpływów rocznie, ok. 200–300 jednostek, wydaje się, że nie ma potrzeby sporządzania inwentarzy w postaci wydruku z katalogu komputerowego, choć teoretycznie byłaby taka możliwość.

Do końca 2007 r. w Sekcji Rękopisów BUMK katalogowano w sposób tradycyjny, czyli na kartkach katalogowych. Posiadamy kartkowy katalog rzeczowy rękopisów oraz kartkowy indeks osób i instytucji wraz z indeksem geograficznym. Zostały one zeskanowane i są dostępne *online* na stronach biblioteki. Niektóre rękopisy, w tym także część spuścizn, otrzymały równocześnie pogłębiony opis sporządzony na kartach inwentarzowych, które dostępne są tylko na miejscu w Czytelni Zbiorów Specjalnych. Od początku 2008 r. katalogujemy już w systemie komputerowym Horizon, który pracuje w formacie Marc 21. Format opisu został wypracowany samodzielnie przez pracowników biblioteki na podstawie wspomnianej wyżej instrukcji *Format Marc 21 rekordu bibliograficznego...*¹⁴. Każdy rekord zawiera takie dane, jak: tytuł jednostki, ewentualnie autora i współautorów, język dokumentu, datę jego powstania, liczbę kart, materiał rękopisu, informację o technice sporządzenia zapisu (rękopis, maszynopis, druk itp.), wielkość jednostki, charakterystykę treści, uwagę o ilustracjach, konserwacji, wystawach, proveniencji, oprawie oraz informację o publikacji danej treści. Dotychczas nie wypełniamy pól zawierających hasła rzeczowe z uwagi na dużą pracochłonność tej czynności (hasła rzeczowe w naszym katalogu tworzy się, używając języka haseł przedmiotowych KABA, którego stosowanie na odpowiednim poziomie wymaga dużego doświadczenia). Namiastką hasła rzeczowego jest zazwyczaj wypełniane pole wariantu tytułu, który staramy się tak sformułować, ażeby możliwie najlepiej oddawał zawartość jednostki. Z pewnością brak haseł rzeczowych jest dużą słabością stosowanych przez nas rozwiązań, ale nie

¹⁴ Ibidem.

wykluczamy, że w przyszłości wrócimy do sporządzonych wcześniej rekordów i uzupełnimy je o hasła rzeczowe.

Przy takim rozwiązaniu rekordy zawierające informację o rękopisach znajdują się w jednej bazie wraz z opisami książek i innych obiektów zbiorów specjalnych, co ma swoje zalety. Przykładowo, czytelnik, poszukując materiałów pana X lub o panu X, znajdzie także i rękopisy. System ten okazuje się jednak słaby, gdy czytelnik zjawia się w bibliotece i interesuje się tylko rękopisami na dany temat. Oczywiście Horizon w wyszukiwaniu zaawansowanym pozwala na bardziej wyrafinowane skomponowanie pytania wyszukiwawczego, ale z pewnością wyodrębniona baza, tylko z rękopisami, byłaby w tym wypadku lepsza. Jak do tej pory nie katalogujemy retrospektywnie w systemie komputerowym, chociaż w przyszłości planujemy taki projekt.

Jak wyżej wspomniano, działaniem, które pochłania obecnie gros czasu pracowników sekcji, jest opracowanie retrospektywne zasobu, którego rezultatem jest już katalog rękopisów średniowiecznych¹⁵, a obecnie powstaje katalog manuskryptów nowożytnych. W przyszłości planujemy wydanie kolejnych tomów katalogu, który obejmie zbiory nowsze, w tym także znajdujące się w naszych zbiorach archiwa prywatne¹⁶.

Rękopisy są udostępniane wraz ze starymi drukami, atlasami, mapami, zbiorami muzycznymi i graficznymi oraz dokumentami życia społecznego we wspólnej Czytelni Zbiorów Specjalnych. Aby skorzystać ze spuścizn rękopiśmiennych, czytelnik powinien tylko wypełnić deklarację, w której zobowiązuje się, przy ewentualnym cytowaniu wykorzystanych zbiorów, do podania miejsca ich przechowywania i sygnatury. Zarówno magazyn rękopisów, jak i Czytelnia Zbiorów Specjalnych są pomieszczeniami klimatyzowanymi, dzięki czemu zbiory są przechowywane w niemal idealnych warunkach. To gwarantuje oczywiście długie ich trwanie, jednak nie przesądza o ich wieczności, dlatego od kilku lat rozpoczęliśmy proces skanowania wybranych rękopisów. Na razie są to raczej zbiory starsze, średniowieczne i nowożytne, ale w 2018 r. rozpoczęliśmy także proces digitalizacji pierwszej spuścizny — archiwum prywatnego prof. Tadeusza Czeżowskiego. Zasadą naszą jest upowszechnianie zeskanowanych obiektów w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (KPBC, kopie matryce przechowywane są na serwerze biblioteki). Obiekty, które zostają umieszczone w KPBC, automatycznie są widoczne w europejskiej bazie Manuscriptorium (projekt pilotowany przez Bibliotekę Narodową Czech) oraz w Europeanie. Przy upowszechnianiu archiwów prywatnych występuje problem praw autorskich, ich publikacja wymaga bowiem na ogół uzyskania pozwolenia prawnych spadkobierców twórcy zespołu. Upowszechnienie archiwum prof. Tadeusza Cze-

¹⁵ Zob. przypis 10.

¹⁶ Dotychczas ukazało się już kilka publikacji będących inwentarzami wybranych archiwów osobistych, zob. przypisy 2–6.

zowskiego odbywa się na podstawie licencji udzielonej bibliotece przez jego córkę Eleonorę Czeżowską. W Internecie publikowana jest tylko część materiałów tworzących spuściznę: rękopisy i maszynopisy prac naukowych profesora, wykłady, notatki, materiały warsztatowe oraz materiały związane z jego działalnością naukową. Eleonora Czeżowska nie zgodziła się na upowszechnienie materiałów rodzinnych, w tym przede wszystkim bogatej korespondencji. Ze zrozumiałych względów nie zostaną również opublikowane materiały obce znajdujące się w spuściznie.

Jak widać z zarysowanego przekroju prac, jakie odbywają się w Sekcji Rękopisów BUMK, dwóch jej pracowników prowadzi bardzo szeroki zakres działalności, od gromadzenia, przez opracowanie, do informacji o zasobie. Taki jest wymóg dzisiejszych czasów; mamy do obsłużenia wiele pól, aby spełnić oczekiwania współczesnego czytelnika. Obecny świat jest bardzo dynamiczny i jest to widoczne zarówno w bibliotekach, jak i w archiwach — aby nadążyć za szybko postępującymi zmianami, musimy być elastyczni i dopasowywać nasze metody pracy do zmieniających się okoliczności.

Wykaz archiwów prywatnych znajdujących się w zbiorach Sekcji Rękopisów BUMK

- Armon Witold (1924–2002), historyk antropologii i etnografii – materiały nieopracowane.
- Baranowski Henryk (1920–2011), bibliotekarz — sygn. Rps 2535–2544, 2599–2600, 2608, 2724–2725.
- Benski Stanisław (1922–1988), prozaik — sygn. Rps 3268–3335, 3339.
- Biernacka Izabela, biolog — sygn. Rps 1553–1559.
- Borysowski Stanisław (1906–1988), malarz, grafik, rysownik — sygn. Rps 2491–2497.
- Burhardt Stefan (1899–1991), bibliotekarz — sygn. Rps 4745–4763 oraz materiały nieopracowane.
- Cackowski Stefan (1927–2008), historyk — sygn. Rps 4852–4915.
- Czaja Stefan (1943–2003), bibliotekarz — Rps 2053–2054, 2719, 4300–4318 i materiały nieopracowane.
- Czeżowski Tadeusz (1889–1981), filozof — sygn. Rps 1585–1640, 2377–2398, 4770–4774.
- Danilczuk Bolesław (1928–1973), historyk — sygn. Rps 2137–2169.
- Dock Arnold, regionalista — materiały nieopracowane.
- Dunajówna Maria (1900–1979), bibliotekarz — sygn. Rps 4662–4670.
- Dziewulski Władysław (1878–1962), astronom — sygn. Rps 4785 oraz materiały nieopracowane.
- Dzikowski Mikołaj (1883–1957), bibliotekarz i historyk — sygn. Rps 927–944.

- Elzenberg Henryk (1887–1967), filozof — sygn. Rps 1774, 1831–1872, 3189–3190, 3194–3200, 3217–3218, 3221, 3223–3224, 3230, 3235, 3252–3254, 3336–3338, 3342, 3345–3346, 3351, 3500, 3503–3507, 4765–4769.
- Fiałek Walenty (1852–1932), drukarz, wydawca, bibliofil — sygn. Rps 1001–1004.
- Frąckiewicz Helena (1901–1984), bibliotekarz — sygn. Rps 3241–3251.
- Fridel Teresa (1934–2011), filolog — materiały nieopracowane.
- Frycz Jerzy (1927–1985), historyk sztuki — sygn. Rps 2588–2598 oraz materiały nieopracowane.
- Galon Rajmund (1906–1986), geograf — sygn. Rps 2435–2463.
- Górski Karol (1903–1988), historyk — sygn. Rps 4604–4656, 4674–4675 oraz materiały nieopracowane.
- Górski Konrad (1895–1990), filolog — sygn. Rps 2421, 3938–3942, 4287–4288, 4676, 4789.
- Gumowski Marian (1881–1974), historyk — sygn. Rps 1012–1047, 1336–1353, 4764.
- Hartleb Kazimierz (1886–1951), historyk — sygn. Rps 1298–1316, 2205–2231.
- Hoszowski Stanisław (1904–1987), historyk — sygn. Rps 1572–1575.
- Hurynowicz Janina (1894–1967), neurofizjolog — sygn. Rps 1376–1409, 4784.
- Hutnikiewicz Artur (1916–2005), historyk literatury — sygn. Rps 2284, 3563–3910.
- Iwanowska Wilhelmina (1905–1999), astronom — sygn. Rps 4786 oraz materiały nieopracowane.
- Iwanowska-Ludwińska Małgorzata (1950–), artysta malarz, grafik — materiały nieopracowane.
- Jabłoński Aleksander (1898–1980), fizyk — sygn. Rps 2241–2280.
- Jakubowski Wojciech (1929–), grafik — sygn. Rps 3936.
- Jarzębowski Leonard (1913–2007), bibliotekarz — sygn. Rps 2773, 4657–4661.
- Jędrzyński Zefiryn (1930–), dziennikarz — materiały nieopracowane.
- Kalembka Sławomir (1936–2009), historyk — sygn. Rps 4319–4321, 4538–4580.
- Kapuścińska Janina (1909–1967), bibliotekarka — sygn. Rps 996–1000, 1109–1111, 2744–2752.
- Kukier Ryszard (1924–2000), etnograf i etnolog — materiały nieopracowane.
- Kulikowska Anna (1920–2017), psycholog — materiały nieopracowane.
- Kwiatkowski Edward (1904–1972), malarz — sygn. Rps 1251–1271, 1495.
- Liegmann Alojzy, regionalista — sygn. Rps 1427–1430.
- Lisowski Stanisław (1880–1964), archiwista i bibliotekarz — sygn. Rps 1322–1335.
- Majowa z Kończów Teodora (1882–1970), działaczka społeczna i polityczna, nauczycielka — sygn. Rps 1048–1061.
- Makowski Bolesław, regionalista — sygn. Rps 1092–1095, 1112.

- Małek Karol (1898–1969), działacz mazurski — sygn. Rps 1421, 1431–1445.
- Melkowski Stefan (1931–2015), historyk literatury — materiały nieopracowane.
- Michalski Leszek (1920–1995), biolog — sygn. Rps 2196–2198 oraz materiały nieopracowane.
- Mienicki Ryszard (1886–1956), historyk i archiwista — sygn. Rps 945–965.
- Mosingiewicz Krzysztof (1955–1981), historyk i archiwista — sygn. Rps 1811–1828, 2735–2743.
- Narębski Stefan (1892–1966), architekt — sygn. Rps 1100–1108.
- Nędzewicz Maria (1930–2018), bibliotekarka — sygn. Rps 2524–2534.
- Pakulski Jan (1941–2008), historyk — sygn. 4927–4953.
- Pawlikowska-Jasnorzewska z Kossaków Maria (1891–1945), poetka, dramatopisarka — sygn. Rps 1496–1506.
- Poręba Stanisław (1934–2010), historyk–regionalista, działacz kulturalny — materiały nieopracowane.
- Prüffer Jan (1890–1959), biolog — sygn. Rps 3024–3177, 4776.
- Przeżoźna-Armon Krystyna (1928–2013), archeolog — materiały nieopracowane.
- Przymusiński Ludwik (1931–1981), muzealnik — materiały nieopracowane.
- Puciata-Pawłowska Jadwiga (1902–1989), historyk sztuki — sygn. Rps 1521–1542, 2434, 3011–3012, 3444–3499, 4787.
- Ristau Bernard, historyk — materiały nieopracowane.
- Roliński Józef (1889–1962), fizyk — materiały nieopracowane.
- Rosen Edward (1906–1985), historyk astronomii, kopernikolog — sygn. Rps 4792–4849.
- Schneiderfranken Joseph Anton, ps. „Bô Yin Râ” (1876–1943), pisarz i malarz — sygn. Rps 1455–1469, 1471–1489.
- Semkowicz Jadwiga (żona Władysława Semkowicza) — sygn. Rps 1776–1791.
- Serczyk Jerzy (1927–2006), historyk — sygn. Rps 4582–4589, 4788.
- Słuszkiewicz Eugeniusz (1901–1981), orientalista, językoznawca — sygn. Rps 1899–1979.
- Srebrny Stefan (1890–1962), filolog klasyczny, teatrolog — sygn. Rps 966–994, 2119–2120.
- Szuman Wanda (1890–1994), pedagog — sygn. Rps 1245–1250, 2321–2376, 4281, 4283, 4917–4926.
- Stopikowski Henryk (1935–), kolekcjoner ekslibrisów — materiały nieopracowane.
- Szwojniczy z Borkłojnia (archiwum rodzinne) — sygn. Rps 3533–3541.
- Śliwowski Jerzy (1907–1983), prawnik — sygn. Rps 2056–2118.
- Turska Halina (1901–1979), językoznawca — materiały nieopracowane.
- Waluszewska Janina, historyk — sygn. Rps 2295–2318.
- Warkało Witold (1909–1983), prawnik — materiały nieopracowane.
- Wasilewski Stanisław (1917–), filolog, bibliotekarz — materiały nieopracowane.

- Ważbiński Zygmunt (1933–2009), historyk sztuki — materiały nieopracowane.
- Wilkoń-Michalska Jadwiga (1921–2005), biolog — materiały nieopracowane.
- Wilkowski Jan (1921–1997), reżyser i aktor — sygn. Rps 1561–1566.
- Wirski Juliusz (1893–1960), poeta, prozaik, dramatopisarz — sygn. Rps 1980–2023, 3354–3355, 3553.
- Woźniak Ewa (1927–2001), bibliotekarz — sygn. Rps 2781, 4723–4744.
- Woźnicki Wiesław (1933–1995), fizyk — sygn. Rps 3912–3918.
- Wróblewska Elwira (1912–1992), historyk, bibliotekarka — sygn. Rps 2464–2487, 2489, 2782.
- Zabłocka Wanda (1900–1978), biolog — sygn. Rps 1643–1770, 2399–2404, 3155.
- Zabłocki Jan (1894–1978), biolog — sygn. Rps 1643–1770, 2399–2404, 2944, 3137, 3139.
- Zacharewicz Witold (1904–1975), chemik — sygn. Rps 1354–1358.
- Zajac Józef (1945–2008), historyk — materiały nieopracowane.
- Zakrzewski Tadeusz (1922–2014), bibliofil, regionalista — sygn. 4684–4692, 4705–4708,
- Zawacka Elżbieta (1909–2009), łączniczka Komendy Głównej AK — sygn. Rps 2555–2580.
- Zawadzki Henryk Seweryn (1901–1998), prawnik, historyk, społecznik — sygn. Rps 2637–2699, 2899–2941.
- Żytkowicz Leonid (1910–1991), historyk — sygn. Rps 1567–1569, 2511–2521.

Bibliografia

- Format Marc 21 rekordu bibliograficznego wraz z zasobem. Adaptacja dla systemu MAK, wersja 2008*, red. i oprac. A. Brachfogel, Z. Żurawińska, współpr. B. Bartoszewicz-Fabiańska, P. Czyżewicz, Warszawa 2008.
- Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, oprac. M. Czyżak przy współpracy M. Jakubek-Raczkowskiej i A. Wagnera, Toruń 2016.
- Lorczyk A., *Spis materiałów Henryka Elzenberga w Archiwum UMK w Toruniu* [w:] *Człowiek wobec wartości w filozofii Henryka Elzenberga*, zebrał A. Lorczyk, Warszawa 1998, s. 429–458 (spis w rzeczywistości dotyczy materiałów przechowywanych w Bibliotece UMK, w tytule rozdziału zawarty jest błąd).
- Mycio A., *Nowożytny rękopisy w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Czasy nowożytne” 2012, t. 25, s. 193–205.
- Mycio A., *Spuścizna Mariana Gumowskiego w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” 2013, t. 12 (23), s. 189–190.
- Mycio A., *Spuścizna rękopiśmienna kopernikologa Edwarda Rosena (1906–1985) w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Zapiski Historyczne” 2018, t. 83.
- Mycio A., *Spuścizna rękopiśmienna Profesora Artura Hutnikiewicza w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Litteraria Coprnicana” 2016, nr 4 (20), s. 169–174.

- Mycio A., *Struktura proveniencyjna rękopisów pochodzących z tak zwanych zbiorów zabezpieczonych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Folia Toruniensia” 2009–2010, t. 9–10, s. 45–55.
- Przybyszewski K., *Archiwalia w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Wykaz ważniejszych poloników*, „Studia o bibliotekach i zbiorach polskich”, t. 2, Toruń 1992, s. 77–97.
- Przybyszewski K., *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu (Gumowski, Lisowski i Kwiatkowski)*, „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, cz. 2, Toruń 1982, s. 139–169.
- Przybyszewski K., *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu (Hartleb, Hurynowicz, Narewski i Zacharewicz)*, „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, cz. 1, Toruń 1980, s. 152–188.
- Ryszewski B., *Spuścizna rękopiśmienna Profesora Ryszarda Mienickiego w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*, „Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika”, cz. 6, Toruń 1991, s. 7–16.
- Wróblewska E., *Spuścizny rękopiśmienne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu (Dzikowski, Mienicki, Srebrny)*, „Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 18, „Nauka o książce” 1996, nr 4, s. 75–93.
- Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich*, oprac. zespół na podstawie projektów B. Horodyskiego, H. Więckowskiej, Wrocław 1955.
- Wytyczne opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych. Na prawach rękopisu*, oprac. H. Dymnicka-Wołoszyńska, Z. Kolankowski przy udziale S. Chankowskiego, J.A. Igielskiego, J. Mizikowskiego i E. Sztraj, Warszawa 1990.

Keywords: private archives, personal archives, written legacy, manuscripts, archive analyses, legacy analyses, manuscript analyses, University Library in Toruń, Nicolaus Copernicus University

Mots-clés : archives privées, archives personnelles, manuscrits, classement des archives, préparation des manuscrits, bibliothèque universitaire de Toruń, Université Nicolas Copernic

Ключевые слова: личные архивы, частные архивы, рукописное наследие, рукописи, работа над архивами, работа над наследием, работа над рукописями, Университетская библиотека в Торуні, Университет Николая Коперника

Andrzej Mycio, *Analysing Private Archives from the Manuscript Section of the Toruń University Library*. The Manuscript Section of the Toruń University Library is part of the state archive network as, in addition to library manuscripts, it also collects and stores archival materials, which constitute approx. 80–90% of the entire manuscript collection. Thus, despite formally being part of the library collections, the Manuscript Section primarily includes archival materials, the majority of which are private archives, most frequently belonging to research fellows employed by Nicolaus Copernicus University. The section currently consists of 87 fonds or fonds fragments which can be categorised as private archives. Until 2007, the Manuscript Section of the Toruń University Library catalogued its materials in a traditional fashion, i.e. using catalogue cards, and

an electronic system was partially introduced in 2008. In 2018, private archives also began to undergo digitisation, with the aim of gradually making them available online.

Andrzej Mycio, *Classement des archives privées dans la section des manuscrits de la bibliothèque universitaire de Toruń*. La section des manuscrits de la bibliothèque universitaire de Toruń est une unité du réseau d'archives d'État, car, outre les manuscrits de bibliothèque, elle collecte et conserve également des documents d'archives qui constituent environ 80 à 90 % de la totalité de la collection qualifiée de manuscrits. En dépit de l'appartenance formelle aux collections de la bibliothèque, dans la section Manuscrits, on trouve principalement des documents d'archives, dont la majorité sont des archives privées, principalement du personnel académique de l'Université Nicolas Copernic. La section compte actuellement 87 fonds d'archives ou fragments pouvant être qualifiés d'archives privées. Jusqu'à la fin 2007, la section des manuscrits de la Bibliothèque universitaire UMK était cataloguée de manière traditionnelle, c'est-à-dire sur des cartes de catalogue ; depuis 2008, le catalogage se fait par un système informatique. En 2018, un plan de numérisation des archives privées a été lancé, avec l'hypothèse de leur diffusion progressive sur Internet.

Анджей Мыцо, *Работа над частными архивами в секции рукописей университетской библиотеки в Торуне*. Секция рукописей университетской библиотеки в Торуне является государственным учреждением архивной сети, так как кроме библиотечных рукописей в ней собраны и хранятся так же архивные материалы, которые составляют примерно 80–90% от всего фонда рукописей. Поэтому, несмотря на формальную классификацию их как библиотечные собрания, в Секции рукописей находятся в основном материалы архивного характера, из чего большую часть составляют личные архивы, прежде всего, научных сотрудников Университета Николая Коперника. В секции имеется на данный момент 87 коллекций или фрагментов коллекций, которые можно назвать частными архивами. До конца 2007 г. в Секции рукописей БУНК каталоги составлялись традиционным способом, т.е. на каталожных карточках, с 2008 г. это происходит в компьютерной системе. В 2018 г. началась реализация плана оцифровки частных архивов, который предполагает постепенное распространение их в интернете.